

Архітектурні споруди в ювелірному мистецтві

Анотація:

В статті розглядається використання архітектурних мотивів у ювелірному мистецтві. Подається історичний аспект становлення та розвитку такого зображення у ювелірних прикрасах, як візуальне втілення архітектурних споруд в мініатюрі. Наводяться приклади робіт двох майстринь – Крістіни Елені Кокс та Агнешки Максимюк. Їхня творчість представляє два різні принципи втілення будівель та цілих архітектурних ансамблів у ювелірних виробах. Досліджуються художні концепції, прийоми, матеріально-технічні аспекти. Велика увага приділяється філософсько-змістовним складовим художніх концепцій.

Ключові слова: архітектура, ювелірне мистецтво, синтез, композиція, концепція, мистецтво, скульптура, техніка.

Постановка проблеми. Нині серед розмаїття ювелірних технік, матеріалів, художніх прийомів, засобів виразності великої популярності набувають глибоко філософські, асоціативні вироби, які наочно демонструють синтез принципово різних видів мистецтва та втілюють ідеї гармонії людської цивілізації з природою, історії та сучасності. Особливе значення приділяється мініатюрним зображенням відомих архітектурних споруд або цілих ансамблів, оскільки архітектура сама по собі є синтетичним видом мистецтва. Зображення споруд в ювелірних прикрасах має давню історію і містить під собою потужне культове підґрунтя. Тому слід приділити увагу сучасним майстрам-ювелірам, які створюють колекції прикрас із архітектурними елементами.

Мета статті. Метою даної статті є простеження історичних аспектів становлення ювелірних прикрас із зображенням архітектурних об'єктів, дослідження творчості сучасних майстрів-

---

¹ © Триколенко С. Т.

ювелірів, які залучають до своїх художніх концепцій мотиви споруд та цілих мегаполісів.

Публікації за темою дослідження. Дослідженням сучасних тенденцій в українському ювелірному мистецтві, використання новітніх матеріалів та художніх мов знаходять виявлення в поодиноких працях українських дослідників, критичних відгуках й оглядових статтях. Зокрема, становлення вітчизняних ювелірних шкіл на базі державних учбових закладів та авторських майстерень протягом другої половини ХХ століття розглядають Л. Пасічник, З. Чегусова та О. Роготченко. Безпосередньо сучасним митцям присвячені статті О. Росинської, О. Триколенко, С. Триколенко. Дослідженням в області синтезу мистецтв, зокрема, архітектури, скульптури, сценографії займаються О. Трошкіна, В. Пузирний, М. Авдєєва.

Основна частина. Розглядаючи тему синтезу монументальних та мініатюрних мистецтв, хочеться звернути увагу на відтворення масштабних архітектурних об'єктів у ювелірному мистецтві. Поєднання двох принципово різних аспектів цивілізації демонструє гармонічне сприйняття навколишнього світу, в якому величезні архітектурні творіння формуються з дрібних деталей; а дрібні вироби, натомість, можуть втілювати образ могутніх будов. Ця традиція має давнє філософсько-культурне коріння: перстень із зображенням будинку був традиційним дарунком на весілля у єврейських пар. Вважається, що цей звичай виник у ХІІІ ст., а особливої популярності набув у ХІV–ХV ст.. Філософська концепція полягає в тому, що з моменту одруження для пари все стає спільним, і спільний дім уособлює єдність двох життів. Є припущення, що найдавнішою символікою єврейських весільних перснів став образ Великого храму у Єрусалимі, який було зруйновано. Сучасні ювелірні вироби у вигляді архітектурних споруд не несуть такого сакрального змісту, проте відтворюють у мініатюрі видатні архітектурні пам'ятки та цілі міста. За словами О. Трошкіної «Архітектура сприймається людиною усіма органами чуття, проте основний обсяг інформації отримуємо завдяки зору» [2, С. 125]. В якості прикладів хочеться навести вироби таких

відомих майстрів-ювелірів, як Крістіна Елені Кокс та Агнешка Максимюк.

Дизайнер-ювелір з Австралії, Крістіна Еллені Кокс втілює у своїх виробках образи окремих будівель та цілі міські пейзажі. Спектр матеріалів не обмежується вже традиційними металами й мінералами: вона сміливо використовує різнокольоровий пластик, з яким працює за допомогою 3-D принтеру. Серед основних своїх технік Крістіна називає лазерну різку, травлення, лиття, фрезерування, 3-D друк [1]. Її прикраси не можна назвати повсякденними – це класичний прет-а-порте, призначений для вузького кола поціновувачів. Сучасне ювелірне мистецтво має безліч напрямків, спрямованих на різні аудиторії. Епатування глядача набуває все більшої актуальності на тлі високої конкуренції, постійно з'являються нові прийоми й техніки [4, С. 6]. В її наробку представлені різноманітні персні та браслети, вона полюбляє подвійні кільця, або ж крупніші форми, подібні до кастетів.

Розглядаючи докладніше вироби майстрині, можна розділити їх на пластикові та металеві. Їхні філософсько-візуальні концепції втілюють потужне змістове насичення, яке розкривається за допомогою вигравіруваних цитат. Масштабний пластиковий браслет демонструє панорами різних міст США. Він складається з численних нашарувань пластикових силуетів великих міст. Його внутрішні шари із панорамними силуетами виготовлені з прозорого пластику, а зовнішні – з напівпрозорого синього. Завдяки просвічуванню виникає візуальна ілюзія погляду крізь хмари з висоти пташиного польоту. Основа – металева, вона нагадує про міцність земної основи будівель та, водночас, непохитність устоїв цивілізації. Аналогічний принцип використано в подібному браслеті з різнокольорового пластику, проте у його нашаруваннях знайшли відображення багато великих міст всього світу.

Подвійний перстень із панорамою Сан-Франциско має сталеву основу й кільце, натомість декоративна частина виконана з прозорого пластику. Міський пейзаж зіставлений в кілька рядів: передній план з нижчими спорудами добре помітний на тлі наступних, вищих. Кожний шар пластику просвічується через

попередні, створюючи таким чином ілюзію скляних джунглів. Філософське осмислення виробу можна визначити, як прозорість сучасних мегаполісів: з одного боку, монументальна архітектура, неосяжні хмарочоси здатні повністю приховати приватне життя мешканців міст; але сучасні технології, до яких, власне, відноситься 3-D друк із пластику, майже повністю розкривають життя індивіда для сторонніх очей. Основа вставки оформлена у вигляді підпор мосту, на якому тримається це прозоре, немов казкове, місто.

Металеві персні із зображеннями Тадж-Махалу та мосту «Золота Брама» у Сан-Франциско мають абсолютно іншу концепцію. Це крупні плоскі щитки із гравіюванням, поверхню яких додатково протравлено. Зображення виведені у єдиний ряд, максимально узагальнені. Деталізовано лише невеликі фрагменти. Крупний перстень із силуетним зображенням Тадж-Махалу має кашетну основу: одне крупне кільце та два напівкільця утримують на собі видовжену панораму Агри, основним акцентом є силует знаменитого палацу-усипальниці.

Роботи Крістіни Еллені Кокс демонструють образне художнє бачення архітектурних пейзажів: вона створює силуети знаменитих споруд та цілих міських ансамблів. За допомогою сучасних матеріалів й технологій майстриня поєднала в одному виробі цілий світ, розкривши особливості відомих мегаполісів.

Польська мисткиня Агнешка Максимюк представляє свої вироби і на теренах батьківщини, і у Великобританії. Знамениті будівлі й цілі комплекси знаходять своє мініатюрне втілення у персях та кулонах, матеріалом виступають золото, срібло, емаль, мінерали. Основним лейтмотивом її архітектурної колекції стала взаємодія між людською цивілізацією і природою. На створення більшості прикрас майстриню надихнули історичні споруди, які вона художньо стилізувала й узагальнювала.

Огляд прикрас варто розпочати з перснів, що втілюють знамениті історичні міста. Для персня «Сандомеж» зразком стало давню польське місто Сандомир, або Сандомеж. Центральна площа оформлена кабошоном зі світло-коричневого смугастого кременю, срібна оправа силуетно відтворює міський пейзаж. Традиційний

європейський архітектурний ансамбль площі формується довкола відкритого простору, концентруючим елементом є башта ратуші. Для підкреслення структури будівель застосовується чорніння. Кільце продовжує рисунок верхньої частини оправы – на нього спускається рельєф міських мурів, тим самим композиційно і змістовно поєднуючи його з усією концепцією виробу.

Перстень «Бірмінгем» виготовлено зі срібла з родієвим покриттям, площини стін гладко відполіровані, глибини додатково зачорнені. Структура цього персня поєднує силуети історичних готичних будівель із сучасною стільникоподібною центральною вставкою, яка відтворює зовнішній вигляд знаменитого торгового центру Bullring, збудованого за проектом Amanda Levete Architects. Таким чином, у ювелірному виробі, як і у міському ансамблі, переплелися давні традиції із сучасною забудовою.

Перстень «Віндзорський замок» сяє різнокольоровими барвами. На відміну від попередніх, обмежених у колориті прикрас, цей срібний перстень покритий позолотою, його внутрішня вставка – кольоровою емаллю та доповнена діамантом. Внутрішня частина персня має вигляд парку, всередині якого височить розкішний фонтан. Його верхню чашу увінчує діамант, створюючи таким чином ілюзію води. Досконалість мініатюрної роботи вражає: всередині вставки пропорційно та геометрично точно розплановані доріжки і клумби з різнокольоровими квітами. Про колорит виробу можна сказати, що в живописі таку різницю матеріалів та фактур можна порівняти з технологією нанесення фарби [3, С. 234]. Внутрішня частина замкових мурів гладко відполірована, завдяки чому подібно до дзеркала відображає паркову зону. Кільце виступає візуальним продовженням основної частини – його теж вкриває малюнок архітектурних елементів.

Срібний перстень «Лондон» має «ввернуту» структуру: його силует нагадує попередні, але різна деталізація споруд й чорніння глибин оформлюють внутрішній бік, а не зовнішній. Це пов'язано із тим, що всередині вставлено дзеркально відполіровану срібну лінзу, у якій відображаються довколишні споруди. Зовнішня частина відполірована, не містить жодної деталізації. Змістовна концепція прикраси втілює образ споконвічного лондонського

дошу: в калюжах відображаються величні споруди, які згори часто потопають в тумані, через що їхні верхівки неможливо розгледіти.

Наступні персні знову повертають нас до Сандомиру. Невеликий міський будинок здіймається на глибі смугастого кременю. Композиція цього виробу принципово відрізняється від попередніх: цього разу перед глядачами постає площинне, а не об'ємне, зображення. З графічною точністю передано малюнок споруди, натомість мінерал закріплено в максимально спрощену, гладку оправу, що не повертає до себе особливої уваги. Аналогічно виконано кільце – воно не має жодних візуально-змістовних продовжень зображення, має суто функціональне значення. Перстень із зображенням міської ратуші та перстень із зображенням Сандомирського замку мають аналогічну композицію та структуру, принципово відрізняються лише форми вставок смугастого кременю. Міська ратуша височить на трикутній скелі з об'ємним виступом, замок зведено на округлому кабошоні. Кільця максимально спрощені, виняток становить кільце персня із зображенням башти: через видовжену нерівну форму кременевої вставки нижня частина ліва частина кільця кріпиться знизу до оправы, а права – до її верхньої частини. Таким чином майстриня вирішила конструктивну проблему, перетворивши її на візуальну перевагу.

Перстень «Сіті» має округлу лінзоподібну форму верхньої вставки, яка складається з двох елементів: розписаної вручну алюмінієвої лінзи та відлитої срібної гальки, яка нагадує зображення під лупою. Концепція цього виробу розкриває взаємодію нової архітектури із старовинною, втіленням якої є давня об'ємна бруківка. Також акцентується увага на нерозривних зв'язках між людством й природою, яка ховається під нашаруваннями тротуарів.

Окремо варто розглянути кулони, які мають дві основні структури: округлі ввігнуті пластини із розписом та об'ємними елементами і зображення архітектурних споруд на невеликих шматках смугастого кременю.

Перший запропонований до розгляду округлий кулон представляє протистояння між людською цивілізацією та

природою: стилізоване місто, силует якого виступає зі срібної оправы, здається крихтним та беззахисним на тлі могутньою синьої хвилі-цунамі. Така філософсько-змістовна концепція розкриває істинну слабкість людини проти могутніх сил природи: навіть такі потужні архітектурні творіння, як хмарочоси й мости не здатні стримати могутню стихію.

Наступний кулон має більш спокійний пейзаж: срібні хмарочоси, виведені по колу вздовж оправы ніби засинають на тлі багряного заходу сонця. Місто заглиблюється в п'ятьму, натомість зелений парк ще насолоджується останніми променями сонця. Живописність основи, її складний колорит ефектно підкреслює структуру срібного міського пейзажу, додаючи йому об'єму, глибини та філософського контексту.

Кулон «Місто-природа-відображення у воді» має аналогічну структуру до двох попередніх наведених прикладів. На тлі спокійної водойми височать хмарочоси, відображення яких, немов у дзеркалі, мерехтять на водній гладі. Події в соціумі є відображенням подій в природі, і навпаки, людська діяльність має потужний вплив на природу.

Серія кулонів представляє краєвиди старого Сандомиру. Стилізований Сандомирський замок постає на скелі із сіро-коричневого смугастого кремнію, втілюючи давню концепцію захисних споруд. Цей кулон демонструє глядачам силует традиційної польської замкової архітектури XIV століття. Наступний кулон є мініатюрним зображенням міської ратуші – стрімка годинникова вежа поруч із замковою баштою та невеликим гостинним двором постають на пропорційно крупному шматку смугастого кременю, який у даному випадку символізує земні недра. Адже саме Польща, а точніше, Свентокшиські гори подарували світові цей прекрасний мінерал.

Вироби Агнешки Максимюк розкривають взаємодію архітектури і природи завдяки поєднанню металевих елементів, мінералів та ручних розписів. Деталізація її виробів та увага до узагальнюючих, знакових елементів робить прикраси оригінальними, впізнаваними та візуально насиченими.

Висновки. Розглянувши ювелірні прикраси двох майстринь-ювелірів, варто виділити три основних принципи зображення архітектурних споруд у ювелірних виробках: трьохмірне об'ємне зображення, яке розміщується по колу виробу і вкриває всю його поверхню; плоске графічне зображення, розраховане для сприйняття лише з однієї точки; частково об'ємне зображення, у якому плоскі елементи переходять в трьохмірні та навпаки. Зображення архітектурних споруд в ювелірному мистецтві має давню історію, і на сьогоднішній день залишається цікавим, затребуваним мотивом.

Список використаних джерел:

1. Cox C. DETAILED CITYSCAPES [Електронний ресурс] / Christina Elleni Cox // <http://christinaellenicox.com>. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://christinaellenicox.com/jewelry/#/detailed-cityscapes/>.

2. Трошкіна О. А. Сценарність сприйняття архітектурного середовища / О. А. Трошкіна // Ювілей НАОМА: шляхи розвитку українського мистецтвознавства / О. А. Трошкіна. – Київ: Фенікс, 2017. – (тези і матеріали доп. міжв. нак. конф. молодих науковців, аспірантів і студентів, 22 квітня 2016 р.). – (мистецтвознавча). – С. 125–126.

3. Триколенко О. В., Триколенко С. Т. Перстень «Вепр» С. М. Серова / О. В. Триколенко, С. Т. Триколенко // Музейні читання. Матеріали наукової конференції «Ювелірне мистецтво – погляд крізь віки». 9 – 11 листопада 2009 р. – Київ, 2010. – 271 с.

4. Триколенко С. Т. Сталева пісня Ісмени / С. Триколенко // Мистецькі грані, №2 (61) 2015, С. 6 – 7

Аннотація:

В статье рассматривается использование архитектурных мотивов в ювелирном искусстве. Подается исторический аспект становления и развития такого изображения в ювелирных украшениях, как визуальное воплощение архитектурных сооружений в миниатюре. Приводятся примеры работ двух мастеров - Кристины Элены Кокс и Агнешки Максимюк. Их творчество представляет два разных принципа воплощения зданий и целых архитектурных ансамблей в ювелирных

изделиях. Исследуются художественные концепции, приемы, материально-технические аспекты. Большое внимание уделяется философско-содержательным составляющим художественных концепций.

Ключевые слова: архитектура, ювелирное искусство, синтез, композиция, концепция, искусство, скульптура, техника..

Annotation:

The article discusses the use of architectural motifs in jewelry. The historical aspect of the formation and development of such an image in jewelry, as a visual representation of architectural structures in miniature, is presented. Examples of works by two masters - Christina Helen Cox and Agnieszka Maksimyuk are given. Their creativity represents two different principles of the embodiment of buildings and entire architectural ensembles in jewelry. The study of artistic concepts, techniques, material and technical aspects. Much attention is paid to the philosophical and material components of artistic concepts.

Key words: architecture, jewelry, synthesis, composition, concept, art, sculpture, technique.